

Hüseyn Lələ bəy gənc şahın divan otağından çıxmasını xeyli gözlədi. Görəndə ki, şah divan otağından çıxmır nigarançılıq keçirdi. Əlbəttə, bu, elə də ciddi nigarançılıq deyildi. Çünki şahın otağını özü nəzarətdə saxlayırdı. Bütün əmirlər şahın yanından çıxdıqdan sonra heç kim oraya qayıtmamışdı. Bir az keçmiş digər əmirlər də günorta naharından qayıtdılar. Onlar bilirdilər ki, şah qonşu ölkələrin xanədanlarından gələn elçiləri qəbul etməlidir.

Hüseyn Lələ bəy əmirlərə bir qədər səbirli olmağı tapşırıb divan otağının baş otağına yönəldi. Qapını yavaşca açıb içəriyə boyladı. Şah kürəyini taxta söykəyib gözlərini yummuşdu. Hüseyn Lələ bəy irəliyə yeridi. Uzun pərdələrin arasından işıq şahın üzünə düşürdü. Hüseyn Lələ bəy on beş yaşlı hökmdarın on beş günlük ay kimi parlayan gözəlliyi qarşısında sükuta daldı. Sanki o, donmuşdu, irəliyə yeriyə bilmirdi.

Şahın üzünü nura bələnməmişdi. Bir anlığa ona elə gəldi ki, gənc İsmayılı yox, elə özünün gənclik dostu, həm də mürsədi Şeyx Heydəri görür. Bir anlığa ona elə gəldi ki, həqiqətən qarşısındakı Şeyx Heydərdir. Heç özü də bilmədi ki, necə pıçıldayır: «Canım sənə sadəgə olsun, şeyxim. Bu, Allahın möcüzəsidir, sən təzədən dünyaya qayıtmısan. Sənin bu qayıdışın neçə-neçə yarımçıq arzuları başa çatdıracaq. Mənim kimi gör nə qədər canını sənə fəda eləməyə hazır olanlar var ki, biz sənin qayıdışını gözləyirdik». Hüseyn Lələ bəyə elə gəlirdi ki, heç özünün dodaqları da tərpənmir. O, bu sözləri yalnız düşüncəsində və qəlbinin çarpıntuları ilə deyir. Ancaq güman ki, pıçiltılar nəhayət ki, onun dodaqları arasından səsə çevrilib divan otağına yayılırdı. Yəqin ki, şirin yuxuda olan şah da elə bu pıçiltıların asta da olsa sədasını hiss elədi. Ancaq hələ gözünü açmamışdı. Ona elə gəlirdi ki, danışan atası Şeyx Heydərdir. Yuxudan ayılmış olsa da gözlərini açmırdı. Elə bil ehtiyat edirdi ki, gözlərini açsa, bir anda atası yoxa çıxacaq.

Nəhayət ki, Hüseyn Lələ bəy asta-asta addımlarla geri çəkilib otaqdan çıxmaq istədi. Amma İsmayıl gözlərini açdı. Qollarını gərib əlini taxtın yanlarına tutdu. Dikəlib qalxdı.

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV

hiss elədi. Axı əslində, o, gözlərini açanda qəsdinə durmuş Cahanın sayısız bədxahları arasında özünə doğma olan bir kimsə kimi Hüseyn Lələ bəyi görmüşdü. Hüseyn Lələ bəy onun hər üzünə əziyyətini çəkmiş və əziyyətlərdən nəinki bezməmiş, həm də feyzyab olmuşdu.

- Ey mənim mürsədim, mən otağa girəndə elə bildim ki, Şeyx Heydəri görürəm. Sənin yuxudan oyanmağınla sanki mən də xəyaldan ayıldım. Gördüm ki, Şeyx Heydəri yox, elə sənin özünü görürəm. Ancaq bir həqiqətə inanıram ki, Şeyx Heydər həmin anlarda elə həqiqətən də burada idi.

- Lələ, mən də sənə bir sirt açım. Bilmirəm yatmışdım, yuxu görürdüm, ya nə isə baş vermişdi. Onu deyə bilmərəm, ancaq onu bilirəm ki, babalarım mənim yanımda idi. Hər biri xeyir-dua verirdi. Ancaq atam Şeyx Heydər əlini mənim kürəyimə vurdu. Bəzi, bir para sözlər dedi.

- Nə dedi, sənə canım fəda olsun.

çəkilsə, bizim ədalət qılıncımız öz işini görəcək. - Şah nitqini burada saxlayıb qonaqların hamısını bir-bir nəzərdən keçirdi. Bir tərəfdə kiçik bir dəstə də var idi. Onlara nəzər yetirəndə Hüseyn Lələ bəy məlumat verdi:

- Bunlar Təbriz bazarında alver eləyən yad ölkələrin tacirləridir. Onlar da mübarəkbadlığa gəliblər.

Məhəmməd Ustaclı əlini sinəsinə qoyub təzim elədi. Sonra dilləndi:

- Onu da deyim ki, bu tacirlər Təbriz bazarında uzun illərdi ki, ticarətlə məşğul olurlar. Onlar öz ölkələrindən gələn karvanları qarşılıyır və burda matahlarını xırtd edir. Lazım olanları alıb ölkələrinə yola salırlar. Bizim türk-cəmizi də yaxşı bilirlər.

Bu vaxt Hüseyn Lələ bəy sanki Məhəmməd Ustaclının sözlərini tamamladı:

- Bir də onu deyim ki, onlar da öz qazanlarından Qızılbaş ordusu üçün pay ayırmağı nəzərdə tutublar.

sonra sizin himayənizdə olacağıq. Daha niyə bizim şahımız olmayasınız.

Şah güldü, onun əhvalı durulmuşdu. Şahın ətrafındakı əmirlər də yad tacirin sözlərindən çox xoşhal oldular. Onların da sifətində gülüş gəzdi. Elə buradaca ölkənin hörmətli əmirləri yeni vəzifələrə təyin olundular. Hər kəs öz bacarığı və istəyi nəzərə alınmaqla mənəb tutdular.

Hüseyn Lələ bəy şahın vəkili təyin olundu. O, şahın adından göstərişlər vermək hüququ aldı. Bayram bəy Şamlı isə Tuğ sahibi təyin edildi. Əmir Zəkəriyyə şahın vəziri, Şəmsəddin Lahıcani dini işlərin rəhbəri elan olundu. Hər kəs öz vəzifəsinin elanından sonra təntənə ilə şaha öz minnətdarlığını bildirir, bundan sonra da Səfəvi xanədanının daha da güclənəcəyi naminə öz canlarından keçməyə belə hazır olacaqlarını bəyan edirdi. Yalnız Bayram bəy Şamlı dinmədi. O, sakit bir tərəfdə başını aşağı salıb dayanmışdı. Bu şahın nəzərindən qaçmadı.

Bayram bəy Şamlı əmirlər arasından ən cavanı idi. Şeyx Heydərin ailəsinə də elə ilk gəncliyindən yaxın olmuş, doğmalaşmışdı. Əslində, onun Şah İsmayılı doğma münasibətinin bir kökü də Hüseyn Lələ bəylə bağlı idi.

Hüseyn Lələ bəy Bayram bəy Şamlının qoçaq, igid bir cavan olduğunu bildiyindən onu da öz himayəsinə almış və İsmayılı dostluğuna şərait yaratmışdı. Demək olar ki, bütün asudə vaxtlarını onlar birgə keçirirdilər. Gənc şahın diqqətindən yayınmadı ki, Bayram bəy Şamlı sözlüdür. O, nəse demək istəyir, ancaq deyə bilmirdi.

Onda Şəmsəddin Lahıcani irəli yeriyib şaha təzim elədi və sözə başladı:

- Ey şahımız, buraya yığışan hər bir kəs Şeyx Səfi ocağına sədaqətindən danışdı. Özüm də onları xeyli vaxtdı ki, tanıyırsan, tanıdığın əmirlər arasında onlardan biri də Bayram bəy Şamlıdır.

Şah başını razılıqla tərpətdi. Bu, o demək idi ki, Şəmsəddin Lahıcaninin dediklərinə qane olur. Ancaq onun din-

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

- Deyəsən, çox yatmışam.

- Fəda olum sənə, çox yatmamısan.

Uzun ayların yorğunluğunun əvəzində bir az dincini almaq nədir ki?!

Şah qalxıb divan otağında azacıq var-gəl elədi. Hüseyn Lələ bəy hələ də ona heyran-heyran baxırdı. Bunu gənc şah da hiss elədi.

- Nə olub, qəribə bir hadisə baş verib?

- Yox, yox, fəda olum sənə, qəribə heç bir hadisə baş verməyib.

- Ancaq mənə elə gəlir ki, sənin bir təəccüblü görkəmin var. Nəyə təəccüb edirsən, onu bilmirəm.

- Yox, canım sənə fəda olsun, elə bir təəccüblü iş olmasa da... - Hüseyn Lələ bəy sözlərinin gerisini gətirmədi.

- Yaxşı Lələ, canımı üzmə, doğrunu de.

- Ay başımızın tacı, mən heç qıyarammı sən azacıq da olsa bir intizar çəkəsən.

- Hə, onda danış, - İsmayıl qətiyyətlə danış desə də, yenə onun səsinin çalarında hökmdar hökmü yox, öz ustasına sevgi və məhrəmlik açıq-aydın duyuldu. Bu Hüseyn Lələ bəyi bir az da artıq həyəcana gətirdi. Özünü cəmləyib şahın düz önünə gəldi. Onun əllərini ovucları arasına aldı. İndi İsmayıl lələsinin əllərinin hərərətini sanki canında

romandan səhifələr

- Hə, dedi ki, Şeyx Səfi ocağını sən sönməyə qoymayacaqsan.

- Doğru deyib, canım sənə sadəgə. Çünki o ocaq haqdan yanır. Haqdan yanan ocağı isə bəndə əli söndürə bilməz.

Onlar birlikdə divan otağından çıxdılar. Uzun Həsənin ziyafət otağına getdilər. Gənc şah ilk qonaqlarını elə ziyafət otağında qarşılamağı düşünürdü. Gələnlər əsasən yaxın əyalətlərin nümayəndələri idi, az-çox qiymətli hədiyyələr də gətirilmişdi. İsmayıl hər kəsi bir-bir dinlədi. Danışanların Qızılbaşlara xilaskar kimi baxmaları onu sevindirirdi. Həm də gələnlər bəyan edirdilər ki, təmsil elədikləri əyalətlərdən öz hesablarına Qızılbaş dəstələrinə qoşulmaq üçün qüvvə də toplayacaqlar. Hər kəs öz əyalətinin adamlarını at və silahla da təmin etməyi bəyan edirdi. Ayırı-ayrı təmsilçiləri Şah İsmayılın yaxın adamları Qızılbaş ordusunun şücaətdə və hörmətdə ad çıxarmış əmirləri təqdim edirdilər.

Nəhayət, Şah İsmayıl özü sözə başladı:

- Gəldiyiniz əyalətlərin hər birində əmin-amanlığı qorumaq, haqsızlığa yol verməmək bizim birinci şərtimizdi. Əgər kimsə bu şərtlərdən kənara

Bütün bunları dinləyən gənc şah sözünü təzədən davam elədi:

- Biz ölkəmizi elə bir əmin-amanlığa çatdıracağıq ki, ticarət üçün bu diyara gələnlər heç nədən qorxub çəkinməsinlər. Əyalətin hər tərəfinə məktub yazıb çatdırın ki, tacirlər mənim şəxsi nəzarətimdədir. Onlar mənim məxsusi olaraq qaygım altında olacaq.

Hansisa uzaq bir Avropa ölkəsinin taciri ayağa qalxdı. Onun hündür boyu, ağ sifəti, bir az sarıya çalan saçları vardı. Geyim sarıdan isə heç də Təbriz əhlindən fərqlənmirdi. Özü də çoxdan Təbrizdə ölkəsinin ticarət işlərinə başılıq elədiyindən yerli adət-ənənəni də yaxşı mənimsəmişdi. Qalxıb əlini sinəsinin üstə qoydu, şaha təzim elədi:

- Şahımız ömrü uzun olsun, - dedi. Şah İsmayılın dodaqları qaçdı. İşıqlı bir təbəssüm onun sifətinə yayıldı.

- Mən ki, sizin şahınız deyiləm.

Yad ölkənin taciri şahın gülümsər çöhrəsindən özü də xoşhal olub, bir az da cəsarətlə davam elədi:

- Yox, mürsədimiz, siz elə həm də bizim şahımızsınız, çünki biz bu ölkənin çörəyini yeyib, suyunu içirik, bu ölkənin havası ilə yaşayırıq. Özümüz də bundan

məməyi o demək idi ki, Şəmsəddin Lahıcani sözünü tamamlasın. Əslində, Şəmsəddin Lahıcani də gözləyirdi ki, hökmdar onun məqsədini soruşsun.

Həqiqətən də şah özü dilləndi:

- Yaxşı, bəs indi Bayram bəy Şamlının belə fikrini görünməyinin səbəbi nədir? Bəlkə, ona həvalə olunan vəzifəsindən narazıdır?

Şəmsəddin Lahıcani tez cavab verdi:

- Xeyir, Allahın hökmü ilə elə olmaz. Çünki şahımız nəyi buyursa, əmirlər də bunu Allahın buyruğu kimi qəbul edər.

- Bəs onda səbəb nədir ki, o, belə fikirlidir?

- Bəli, mən indi onun məqsədini əziz şahımıza çatdırıram.

- Buyurun, - şah yenə hövsələsinə basıb, təmkinlə dilləndi.

- Bayram bəy Şamlı evlənmək istəyir.

- Çox yaxşı, elə dövlətimizin əsasını xeyir işlə qoyarıq.

- Şah, canımız sənə fəda olsun, Bayram bəy Şamlı hökmdarın bacısı ilə evlənmək istəyir.

Şah ani fikrə getdi. Tez də özünü ələ aldı. Onun çöhrəsindəki xoş təbəssüm həm razılığandan, həm də sevincindən xəbər verirdi.

(Davamı var)